

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Daiva Šonkevičienė

Edukologijos magistrantūros studentė

PAAUGLIŲ SILPNOS MOKYMOSI MOTYVACIJOS PEDAGOGINIS KOREGAVIMAS

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
doc. dr. R. Pocevičienė

Šiauliai, 2007

Darbas originalus D. Šonkevičienė
(*studento parašas*)

IVADAS

Temos aktualumas. Mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Mokymosi motyvacija yra būtina sėkmingo mokymosi sąlyga. Ji lemia ar mokymasis tampa kasdienine kankyne, ar malonumu, lemia nuostatos į mokymąsi susidarymą. Kuo turtingesni ir labiau įsisąmoninti mokymosi motyvai, tuo malonesnis ir lengvesnis mokymasis, spartesnis asmenybės brandimas. Moksleivio mokymosi motyvacijos brandumą rodo sugebėjimas atrasti ir suformuoti konkrečius mokymosi tikslus.

Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso, kokie bus mokymosi veiksmi. Motyvai įsitvirtina arba kinta mokymosi procese atsižvelgiant į vaiko asmenybės brandimo vidinius ir išorinius veiksnius. Mokymo motyvacijos srityje gali dominuoti saviti ir pakankamai skirtingi asmenybės kryptingumą išreiškiantys motyvai. Jie gali būti susiję tam tikrais hierarchiniais ryšiais ir sudaryti labiau ar mažiau patvarią visumą (Rupšienė, 2000).

Mokymosi motyvacija kinta bręstant asmenybei bei keičiantis išorinėms aplinkybėms. Pradinių klasių moksleivių mokymosi motyvacijoje svarbiausias motyvas – moksleivio statuso įsigijimas, paauglystėje – noras išsikovoti autoritetą tarp bendraamžių, aukštesnėse klasėse – profesinės aspiracijos. Savaimė suprantama, kad mokytojų darbo pokyčiai taip pat lemia moksleivių mokymosi motyvacijos kaitą (Petruolytė, 2003).

Paauglys, nuolat mokykloje patiriantis nesėkmę, dažnai netenka noro mokytis, silpnėja jo mokymosi motyvacija, jis vis dažniau nustoja lankyti mokyklą. Tai neigiamai atsiliepia tolesniam jaunuolio gyvenimui. Tokie paaugliai paprastai patenka į socialinės rizikos grupę, papildo nekvalifikuotos darbo jėgos, bedarbių, valkataujančiųjų, netgi nusikaltėlių gretas. Daugelio mokslininkų (B. Bitino (1962), A. Juškos (1976), G. Valicko (1991), V. Rimkevičienės (1993) bei 2003 m. švietimo ministerijos užsakymu atlikti tyrimai rodo, kad mokymosi motyvacijos problema dažniausiai išryškėja paauglystėje.

Daugelis pedagogų ir tėvų, susidūrę su nenorinčiais mokytis ir nesėkmingai besimokančiais paaugliais, nežino, kaip juos ugdyti, koreguoti jų mokymosi motyvaciją, todėl šie moksleiviai dažnai paliekami be pagalbos.

Temos ištirtumas. Lietuvoje silpnos motyvacijos problema sistemingai tirta 7-ajame ir 8-ajame dešimtmetyje, šia tema paskelbti J. Bitino “Visuotinio mokymo vykdymas - pedagoginė problema”(1962), V. Rajecko “Teigiamo požiūrio į humanitarinius dalykus ugdymas” (1965), J. Laužiko “Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas” (1974) ir “Mokymo proceso tobulinimo

pagrindai (1981), A. Juškos “Paauglių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas”(1977), T. Stulpino “Mokinių žemo pažangumo priežastys ir jų šalinimas (1977) ir kt., kuriuose tyrinėjamas mokinių požiūris į mokymąsi, mokymosi motyvai, jų ugdymas. Vėliau beveik dvidešimt metų silpnos mokymosi motyvacijos, nenoro mokytis problema nebuvo giliau tyrinėta ir analizuota, nes aštuntojo dešimtmečio pradžioje Lietuvos švietime įsigalėjęs administraciniam požiūriui į privalomą mokslą tarsi neliko nepažangių, nenorinčių mokytis moksleivių. Prie šios problemos sugrįžta tik 2000 metais, kai pasirodė L. Rupšienės monografija “Nenoras mokytis - socialinis pedagoginis reiškinys”, kurioje plačiai analizuojama mokymosi motyvų raiška ir ypatybės, aiškinamos mokymosi sėkmių ir nesėkmių priežastys, analizuojamas mokytojų požiūris į silpną mokymosi motyvaciją. Taip pat V. Rimkevičienės “Mokyklos nelankymo ir mokymosi motyvacijos silpnėjimo priežasčių psichologinė analizė” (2000), kurioje analizuojamas mokyklos nelankančių paauglių požiūris į mokyklą ir mokymąsi, priežastys dėl kurių paaugliai nedalyvauja nuoseklaus švietimo sistemoje.

Paauglystės amžiaus tarpsnį, jo psichologinę charakteristiką, paauglių savijautą mokykloje ir namuose nagrinėjo Lietuvos ir pasaulio psichologai ir pedagogai: M. Barkauskaitė (2001), A. Vaičiulienė (2004), R. Žukauskienė (1996), R. Campbellas (1998), W. Grant (1998) ir kt.

Lietuvoje mokymosi motyvacijos problema jau yra tyrinėta, paskelbti duomenys apie mokinių mokymosi motyvaciją, požiūrį į atskirus dalykus, mokymąsi, mokyklą, mokytojus ir kt., tačiau paauglių nesėkmingo mokymosi problema nėra tiek intensyviai tyrinėta, kiek to reikalauja šiandieninis pasaulio ir visuomenės gyvenimas, XXI amžiaus iššūkiai. Todėl tikslinga ją nagrinėti tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektais.

Mokymosi motyvacijos problema domina visus, kurie teorijoje ir praktikoje susiduria su mokymosi procesu. Tačiau tai, kaip reiktų keisti, koreguoti, stiprinti mokymo motyvaciją paauglystėje darbų stokojama.

Tyrimo objektas – paauglių mokymosi motyvacija.

Tyrimo tikslas - atskleisti paauglių silpnos mokymosi motyvacijos koregavimo pagrindines kryptis.

Tyrimo keliama tokie **uždaviniai**:

literatūros studijų metodu:

- išanalizuoti paauglystės, kaip raidos tarpsnio, svarbiausius bruožus;
- atskleisti silpnos mokymosi motyvacijos struktūrą ir ypatumus;
- išsiaiškinti nenoro mokytis priežastis bei raišką;

- išanalizuoti moksleivių mokymosi motyvaciją, priklausomai nuo mokymo proceso struktūros ypatybių;

empiriniu tyrimu:

- ištirti paauglių nenoro mokytis priežastis;
- išsiaiškinti mokytojų požiūrį į nenorą mokytis paauglystėje;
- nustatyti pagrindines silpnos mokymosi motyvacijos koregavimo kryptis.

Tyrimo hipotezė. Silpna mokymosi motyvacija paauglystėje gali būti pedagogiškai valdoma ir sėkmingai koreguojama, atsižvelgiama į paauglio individualius poreikius.

Paauglystėje iškyla nenoro mokytis problema, silpnėja mokymosi motyvacija, tam daro įtaką daugybė faktorių: šeima kaip mikrosistema, nepakankamas mokytojų profesinis rengimas, menkas tėvų ir mokytojų tarpusavio ryšys, paauglio asmeninės savybės. Taikant pedagogines priemones: sudominimą, pagyrimą, paskatinimą, šį procesą galima valdyti ir koreguoti.

Tyrimo metodai:

- literatūros analizė,
- anketinė apklausa,
- grupinis interviu,
- kiekybinė ir kokybinė duomenų analizė.

Tyrimo metodologija. Metodologinį pagrindą sudaro humanistinė asmenybės teorija (Maslow, 1979, Rogers, 1951), kurioje teigiama, jog asmenybė nuolat auga ir vystosi, siekdama savirealizacijos. Joje glūdi vidinis mokymosi poreikis, noras pažinti, tobulinti save, atskleisti savo potencines galias, realizuoti save.

Tyrimo vadovaujama ir psichosocialiniu požiūriu į vystymąsi (Erikson, 1963, Newman, Newman, 1987). Vystymasis traktuojamas kaip trunkantis visą gyvenimą, o mokymosi motyvacija yra susijusi su psichogenetiniais, psichosocialiniais pokyčiais bei savirealizacijos siekiais.

Tyrimo imtis. Tyrimo dalyvavo 320 tiriamųjų: 290 mokinių (126 merginos ir 164 vaikinai) ir 30 mokytojų.

Tyrimo organizavimo etapai. Tyrimas vyko dviem etapais. Pagal iš anksto paruoštą anketą, kurią sudarė 34 pusiau uždari klausimai, buvo apklausiami 12-16 metų paaugliai. Šis tyrimas vyko penkiose Pakruojo rajono mokyklose: Linkuvos gimnazijoje, Lygumų vidurinėje mokykloje, Guostagalio pagrindinėje mokykloje, Degesių pagrindinėje mokykloje ir Bardiškių pagrindinėje mokykloje.

Antrame tyrimo etape buvo apklausiami šių mokyklų pedagogai. Po 6 mokytojus iš kiekvienos mokyklos. Pedagogų apklausai buvo taikomas grupinio interviu metodas. Interviu vyko pagal iš anksto sudarytą planą (metmenis), kurį sudarė 16 klausimų.

Tyrimo metu gauti duomenys buvo analizuojami kiekybiškai ir kokybiškai. Tyrimų duomenys apdoroti kompiuterine programa SPSS 10.0 for Windows.

Tyrimas atliktas 2006 m. gegužės mėnesį.

Darbo naujumas / reikšmingumas. Šiame darbe nauja tai, kad atkreipiamas dėmesys į nenorą mokytis kaip į subjektyvųjį nesėkmingo paauglių mokymosi veiksnį. Tyrimo metu nustatyta, kad nenoro mokytis korekciją reikia atlikti dar pradinėse klasėse, kol nepasiekta silpna mokymosi motyvacija. Pastebėta, kad mokymosi motyvacija turi būti koreguojama individualiai, atsižvelgiant į paauglio individualius poreikius.

Šis darbas galėtų būti naudingas mokytojams, psychologams, paauglių tėvams. Susipažinę su tyrimo rezultatais, jie galėtų kompetentingiau spręsti mokinių nenoro mokytis problemą, pasisemti minčių, kaip stiprinti paauglių mokymosi motyvaciją.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, tyrimo rezultatų aptarimas, išvados, praktinės rekomendacijos, literatūros sąrašas, 3 priedai. Darbe pateiktos 6 lentelės, 13 paveikslų.